

HOT ISSUE

เมษายน 2562

แนวทางการเตรียมรับสถานการณ์ภัยแล้งของภาครัฐ

สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ดาวนโหลดเอกสารได้ที่
<http://www.parliament.go.th/library>

แนวทางการเตรียมรับสถานการณ์ภัยแล้งของภาครัฐ

ณิชา บุรณสิงห์

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ

ปัจจุบันอุณหภูมิโลกสูงขึ้นทำให้เกิดภาวะโลกร้อน โดยมีสาเหตุหลักมาจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งทำให้ปริมาณก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นในชั้นบรรยากาศ เช่น การเผาไหม้ของเชื้อเพลิงต่าง ๆ ที่มีคาร์บอนไดออกไซด์เป็นส่วนประกอบเพื่อใช้ในการคมนาคมขนส่ง การอุตสาหกรรม และการผลิตไฟฟ้า รวมถึงพฤติกรรมในการดำรงชีวิตประจำวันที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานอย่างสิ้นเปลือง ทั้งนี้ ก๊าซเรือนกระจกจะลอยขึ้นไปรวมตัวกันอยู่บนชั้นบรรยากาศของโลก ทำให้รังสีของดวงอาทิตย์ที่จะสะท้อนกลับออกไปในปริมาณที่ไม่เหมาะสม หรือถูกก๊าซเรือนกระจกกักเก็บรังสีของดวงอาทิตย์ไว้ จึงทำให้อุณหภูมิโลกค่อย ๆ สูงขึ้นจากเดิม ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิโลกและสภาพภูมิอากาศ ก่อให้เกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรงมากขึ้น ได้แก่ น้ำท่วม ภัยแล้ง แผ่นดินไหว พายุที่รุนแรง อากาศที่ร้อนผิดปกติส่งผลให้ประชาชนและสัตว์เสียชีวิต เกิดโรคระบาดชนิดใหม่ ๆ และหากในอนาคตไม่ได้รับการแก้ไขคาดว่าผลกระทบของภาวะโลกร้อนจะรุนแรงมากขึ้น

ข้อมูลองค์การอุตุนิยมวิทยาโลก (World Meteorological Organization: WMO) รายงานว่า ในช่วง ค.ศ. 2015-2018 มีอากาศร้อนที่สุด ซึ่งเป็นผลจากการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ไปปิดกั้นชั้นบรรยากาศ ทำให้มีอากาศร้อนเพิ่มขึ้นในแต่ละปี สภาพอากาศโลกในช่วง 406 เดือนที่ผ่านมาร้อนขึ้น และส่งผลให้ ค.ศ. 2019 เป็นปีที่อากาศร้อนที่สุดในประวัติศาสตร์ (“2019 ปีที่โลกร้อนที่สุดจากปรากฏการณ์เอลนีโญ-เลฆาญเอินเรียกร่องแก้ไข Climate Change ด่วน”, 2562)

ภาวะโลกร้อนส่งผลทำให้เกิดปัญหาภัยแล้ง ซึ่งเป็นภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี และนำมาซึ่งความเสียหายทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจุบันภัยแล้งในประเทศไทยได้แผ่ขยายอาณาบริเวณกว้างมากยิ่งขึ้นและไม่จำกัดเฉพาะพื้นที่ภาคอีสานเท่านั้น ทั้งนี้ ภัยแล้งทำให้ฝนตกน้อยหรือฝนไม่ตกตามฤดูกาล เกิดสภาวะการขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง และสิ่งสำคัญ คือ การขาดแคลนน้ำส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตร เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ จึงต้องอาศัยน้ำเป็นหลักในการเพาะปลูก การขาดแคลนน้ำจึงเป็นสาเหตุให้พื้นดินขาดความชุ่มชื้น รวมทั้งพืชขาดน้ำส่งผลต่อการเจริญเติบโต ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำ และปริมาณผลผลิตลดลง ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรไทย รายงานว่า ประเทศไทยได้เข้าสู่ฤดูร้อนอย่างเป็นทางการ ตั้งแต่วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 ตามประกาศของกรมอุตุนิยมวิทยาและคาดการณ์ว่าฤดูร้อนจะมาเร็วและนานมากกว่าทุกปีโดยจะมีระยะเวลาถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562 และจะมีอุณหภูมิร้อนมากกว่า พ.ศ. 2561 ซึ่งอุณหภูมิจะมากกว่าค่าปกติราว 1-2 องศาเซลเซียส ทำให้ส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำฝนและระดับน้ำในเขื่อนและจากข้อมูล พบว่า ปริมาณน้ำใช้การได้ในเขื่อนแยกตามรายภาค ณ วันที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2562 จะมีปริมาณน้ำใช้การได้ในเขื่อนทั่วประเทศลดลงร้อยละ 13.5 โดยเฉพาะในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีปริมาณน้ำไหลลงเขื่อนในระดับที่ต่ำมาก ทำให้ภาคกลางและ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสถานการณ์น้ำที่น่าเป็นห่วง และอาจจะเข้าสู่วิกฤติมากขึ้นในเดือนเมษายน ที่เป็นช่วงฤดูแล้ง ทั้งนี้ หากยังไม่มีน้ำไหลลงเขื่อนเพิ่มเติมจะส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตทางการเกษตรที่จะเก็บเกี่ยวเพื่อออกสู่ตลาด และส่งผลกระทบต่อรายได้เกษตรกร รวมถึงประชาชนจะขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภค (“ศูนย์วิจัยกสิกรรมฯ ประเมินภัยแล้งปี 2562 สร้างความเสียหายเศรษฐกิจราว 15,300 ล้านบาท”, 2562)

สาเหตุของการเกิดภัยแล้ง

นอกจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมโลกแล้ว ยังพบว่ายังมีอีกหลายสาเหตุที่ทำให้เกิดภัยแล้ง ได้แก่

1. ความต้องการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีความต้องการใช้น้ำในการดำรงชีวิตและใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ในขณะที่แหล่งเก็บกักน้ำมีจำกัด

2. แหล่งเก็บกักน้ำตามธรรมชาติและที่สร้างขึ้นใหม่มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการเก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์ ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดของภูมิประเทศที่ไม่มีลำน้ำธรรมชาติ และพัฒนาแหล่งน้ำที่ไม่เหมาะสม เช่น การเร่งพัฒนามากเกินไป โดยเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพทำให้มีแหล่งน้ำจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ เช่น มีขนาดเล็กทำให้เก็บกักน้ำได้น้อยหรือใช้ประโยชน์ได้ไม่เพียงพอ หรือบางแห่งอยู่ไกลจากแหล่งชุมชน นอกจากนี้ แหล่งเก็บกักน้ำตามธรรมชาติและที่สร้างขึ้นเสื่อมสภาพ ตื้นเขิน ชำรุด ทำให้ประสิทธิภาพในการเก็บกักน้ำได้น้อยหรือไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้

3. การทำลายป่าต้นน้ำลำธาร หากมีการตัดไม้ทำลายป่าจะทำให้ไม่มีต้นไม้มากมายดูดซับน้ำฝนลงสู่ใต้ผิวดินและยึดดินให้มีความมั่นคง จึงทำให้ขาดแคลนน้ำที่จะถูกปล่อยออกมาสู่ลำธารและลำน้ำในช่วงฤดูแล้ง รวมถึงคุณภาพน้ำไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น น้ำเค็ม น้ำขุ่น เป็นสนิม สกปรก หรือน่าเสีย เป็นต้น

4. การวางผังเมืองอย่างไม่เหมาะสม มีการแบ่งพื้นที่เพื่อการทำกิจกรรมอย่างไม่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับแหล่งน้ำที่จะนำมาใช้ประโยชน์ หรือขาดการวางแผนพัฒนาแหล่งน้ำที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้า รวมถึงการบริหารจัดการน้ำ หากเกิดความผิดพลาดในการระบายน้ำจะทำให้มีน้ำเหลือเก็บกักไว้ใช้ได้น้อย

5. การขาดจิตสำนึกในการใช้น้ำและการอนุรักษ์น้ำ เช่น การใช้น้ำไม่ประหยัด หรือไม่ถูกต้องเหมาะสม รวมถึงมีการบุกรุกทำลายแหล่งน้ำ คือ การลงจับปลาในแหล่งน้ำทำให้น้ำขุ่น หรือมีการระบายน้ำออกเพื่อจับปลาจะทำให้ไม่มีน้ำไว้ในฤดูแล้ง (“ปัญหาและสาเหตุของการเกิดภัยแล้ง”, ม.ป.ป.)

การเตรียมการรองรับสถานการณ์ภัยแล้งของหน่วยงาน พ.ศ. 2561/2562

สำหรับประเทศไทยต้องประสบปัญหาภัยแล้งอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการวางแผนดำเนินงานและการบริหารจัดการน้ำช่วงฤดูแล้งเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งอย่างต่อเนื่อง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการเตรียมแผนรองรับสถานการณ์ภัยแล้ง พ.ศ. 2561/2562 อาทิ กระทรวงมหาดไทย มีการพิจารณาและเตรียมการรองรับสถานการณ์ภัยแล้ง พ.ศ. 2561/2562 ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค

และเกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยแล้งจะได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที พร้อมทั้งรักษาระบบนิเวศให้เป็นไปตามธรรมชาติ โดยขอให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทยและจังหวัดดำเนินการ ดังนี้

1. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้มีการประสานข้อมูลด้านการบริหารจัดการน้ำกับสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ กรมชลประทาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อติดตาม วิเคราะห์ และเตรียมความพร้อมในการป้องกันและรับสถานการณ์ภัยแล้ง รวมถึงประสานงานจังหวัดเพื่อบูรณาการวางแผนการบริหารจัดการน้ำและเฝ้าระวังสถานการณ์น้ำ เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่อย่างทันท่วงที

2. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ให้ประสานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการหรือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ โดยเฉพาะในหมู่บ้านที่ไม่มีระบบประปา และเฝ้าระวังสถานการณ์น้ำ เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่อย่างทันท่วงที

3. การประสานครหลวง และการประสานส่วนภูมิภาค ให้เตรียมความเรื่องการบริหารจัดการน้ำอุปโภคบริโภคในชุมชน รวมถึงแนวทางแก้ไขปัญหาหากปริมาณน้ำไม่เพียงพอตลอดฤดูแล้ง

4. ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด ให้เตรียมความพร้อมในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากปัญหาภัยแล้ง โดยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมบูรณาการวางแผนการบริหารจัดการน้ำ โดยมอบหมายเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบูรณาการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และให้หน่วยงานของกรมชลประทานในจังหวัดนำเสนอข้อมูลสถานการณ์น้ำ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป รวมถึงเตรียมพร้อมเพื่อให้ความช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งอย่างเป็นระบบและรวดเร็ว โดยเฉพาะจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงที่จะเกิดภัยด้านการเกษตร และประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์น้ำ เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนอย่างทันท่วงที พร้อมทั้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกำกับดูแลการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำสาธารณะในพื้นที่อย่างเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์

5. กรมการปกครอง ให้มีการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับประชาชน เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในการเตรียมการรองรับสถานการณ์ภัยแล้ง (กระทรวงมหาดไทย, 2561)

สถานการณ์ภัยแล้ง

สถานการณ์ภัยแล้งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน พบว่า ปริมาณฝนช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 มีปริมาณน้อยกว่าปกติ ทำให้มีน้ำต้นทุนในเขื่อนน้อยลง โดยเขื่อนที่มีน้ำน้อยกว่าร้อยละ 50 และคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกร ได้แก่ เขื่อนแม่กวางอุดมธารา เขื่อนแม่มอก เขื่อนอุบลรัตน์ เขื่อนลำนางรอง เขื่อนกระเสียว และเขื่อนทับเสลา และเขื่อนที่มีปริมาณน้ำอยู่ในเกณฑ์สูง มีเพียง 3 เขื่อน คือ เขื่อนศรีนครินทร์ เขื่อนแม่งัด และเขื่อนก๊วกอหมา ทั้งนี้มีการประเมินพื้นที่ที่เสี่ยงต่อภัยแล้ง จำนวน 2.49 ล้านไร่ ใน 23 จังหวัด และคาดว่าปริมาณฝนจะต่ำกว่าปกติ ร้อยละ 10-30 (เตรียมรับมือปี 62, 2562) และข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย ประเมินว่า ผลกระทบในเบื้องต้นของสถานการณ์ภัยแล้งใน พ.ศ. 2562 จะส่งผลกระทบต่อความเสียหาย

ของข้าวนาปรังและอ้อยเป็นหลัก อาจทำให้เกิดมูลค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจประมาณ 15,300 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) และยังคงมีการติดตามพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบเป็นระยะ รวมถึงติดตามสภาพภูมิอากาศในช่วงระยะต่อไป เนื่องจากยังไม่สิ้นสุดฤดูแล้ง และระดับความรุนแรงของฤดูแล้งอาจไม่เท่ากันในแต่ละเดือน (“ภัยแล้งปี 2562 ข้าวอ้อย ได้รับผลกระทบหนักสุด รายได้เกษตรกรทั้งปี 2562 ยังอยู่ในแดนลบ”, 2562)

การดำเนินการของรัฐบาลในการเตรียมรับสถานการณ์ภัยแล้ง พ.ศ. 2562

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสถานการณ์ภัยแล้ง ใน พ.ศ. 2562 ที่มีแนวโน้มมีความรุนแรงมากขึ้น และมีประชาชนบางจังหวัดได้รับความเดือดร้อนแล้ว จึงมีการประชุมพิจารณาเรื่องดังกล่าวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง และมอบหมายให้ทุกหน่วยงาน ร่วมกันบูรณาการการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาอย่างครอบคลุมและเป็นระบบ จากนั้น พลเอก อนุพงษ์ เผ่าจินดา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รับนโยบายจาก พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี และแจ้งให้ทุกจังหวัดเตรียมดำเนินการเพื่อการรับมือกับภัยแล้ง โดยรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ประสบปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันและให้เจ้าหน้าที่เตรียมพร้อมในด้านต่าง ๆ และมอบหมายให้เจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำความเข้าใจกับเกษตรกร เพื่อดำเนินการปรังและให้ปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกพืชใช้น้ำน้อยแทนในช่วงฤดูแล้ง เช่น ข้าวโพด พืชตระกูลถั่ว และพืชผักต่าง ๆ รวมถึงปัญหาไฟป่าที่เกิดจากภัยแล้ง โดยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองดำเนินการดูแลไม่ให้ประชาชนเผาป่าในฤดูแล้ง และขอความร่วมมือจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกองทัพที่มีความพร้อมในด้านเครื่องมือที่สามารถยกน้ำไปในพื้นที่สูงชันได้

สำหรับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มอบหมายให้กรมชลประทานเป็นหน่วยงานหลัก ในการบริหารจัดการน้ำร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้ทุกโครงการชลประทานจังหวัดจัดทำข้อมูลสำรวจ และวางแผนบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำต้นทุนและแหล่งน้ำตามธรรมชาติในเขตชลประทาน รวมถึงพื้นที่นอกเขตชลประทานให้บูรณาการการทำงานร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินและเกษตรจังหวัดในการดำเนินการสำรวจแหล่งน้ำ นอกจากนี้ให้รวบรวมข้อมูลสถานการณ์น้ำและจัดทำสรุปผลรายงานเพื่อนำเรียนผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดให้รับทราบถึงสถานการณ์น้ำในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อวางแผนการดำเนินการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่จังหวัดนั้น ๆ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และให้รายงานสถานการณ์น้ำให้ครอบคลุมทุกพื้นที่เพื่อให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึง โดยสื่อสารผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน พร้อมทั้งให้มีการสำรวจพื้นที่หรือสำรวจหาตาน้ำที่ยังมีน้ำไหลเพื่อหาจุดที่เหมาะสมในการสร้างฝายเก็บกักน้ำไว้ใช้ในอนาคต (“ภัยแล้งมาเร็ว นายกษัตริย์เตรียมแผนรับมือ เดือนน้ำต้นทุนมีไม่พอ”, 2562) นอกจากนี้ กรมประมง ได้มีแผนการเตรียมความพร้อมในการป้องกันและดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางและเตรียมความพร้อมให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่เกษตรกรผู้ประสบภัยแล้ง โดยขอให้จังหวัดดำเนินการตามแผนป้องกันและเผชิญเหตุภัยแล้งด้านการเกษตร แผนงาน/โครงการการป้องกันและ

ลดผลกระทบ สร้างการรับรู้เพื่อลดความเสี่ยงตามโครงการส่งเสริมถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร เพื่อลดความเสี่ยงในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำช่วงฤดูแล้ง (กระทรวงเกษตร, 2562)

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

ปัญหาภัยแล้งเป็นภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิโลก และสภาพภูมิอากาศ นำมาซึ่งความเสียหายทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการวางแผนเตรียมรับมือกับสถานการณ์ภัยแล้งที่กำลังจะเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2562 ซึ่งมีแนวโน้มจะมีความรุนแรงมากขึ้นกว่าทุกปี ทำให้มีเกษตรกรและประชาชนบางจังหวัดได้รับความเดือดร้อนแล้ว ดังนั้นจึงมีการเตรียมวางแผนการบริหารจัดการน้ำและแผนการเตรียมความพร้อมในการป้องกันและดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในช่วงฤดูแล้งอย่างต่อเนื่อง โดยมีการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การเพิ่มปริมาณเก็บกักน้ำ จัดสรรน้ำให้แก่ส่วนต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำที่มีอยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงภัยแล้งสูง และแจ้งเตือนเกษตรกรเพื่อลดทำนาปรังและให้ปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกพืชใช้น้ำน้อยแทนในช่วงฤดูแล้ง เช่น ข้าวโพด พืชตระกูลถั่ว และพืชผักต่าง ๆ

ทั้งนี้ ประเทศไทยยังคงเกิดปัญหาภัยแล้งทุกปีและคาดว่าจะมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิโลกและสภาพภูมิอากาศ ซึ่งการแก้ปัญหาภัยแล้งของภาครัฐยังคงเป็นแผนระยะเร่งด่วนในแต่ละปี เพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเฉพาะหน้า แต่สถานการณ์ภัยแล้งที่เกิดขึ้นนั้นทำให้ไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าภัยแล้งในแต่ละปีจะรุนแรงเพียงใด แต่เมื่อเกิดภัยแล้งขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบหลาย ๆ ด้าน เช่น ทำให้ปริมาณการผลิตสินค้าทางการเกษตรไม่เพียงพอต่อการบริโภคในประเทศที่มีความต้องการตามการเติบโตของสังคมในปัจจุบัน ทำให้เกษตรกรขาดรายได้ในการผลิตสินค้าทางการเกษตรเพื่อส่งออก เนื่องจากประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้าทางการเกษตรเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ ระดับอุณหภูมิสูงและปริมาณฝนตกน้อยทำให้เกิดไฟป่าทำลายสิ่งแวดล้อมและก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ รวมถึงประชาชนทั่วไปขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภค เป็นต้น ดังนั้น เกษตรกรจึงต้องเตรียมพร้อมรับมือ ปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกตามคำแนะนำของทางการที่ให้เพาะปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศและพื้นที่ที่มีน้ำน้อยเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิต รวมถึงประชาชนต้องใช้น้ำอย่างประหยัด นอกจากนี้ทุกภาคส่วนควรดำเนินการร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในการสร้างฝายชุมชนและพื้นที่ที่เสี่ยงเกิดภัยแล้งทุกปี หรือจัดทำระบบชลประทานให้ครอบคลุมพื้นที่ทางการเกษตรทั่วประเทศ เพื่อให้เกษตรกรแต่ละชุมชนสามารถบริหารจัดการน้ำในฤดูแล้งได้

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวให้มีความตระหนักในการพึ่งตนเอง โดยการดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำและจัดระบบบริหารจัดการด้วยชุมชนเอง โดยไม่รอการดำเนินการจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว

3. พัฒนาแหล่งน้ำให้ใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสร้างฝายควรมีการทำประตูระบายทรายหรือสิ่งอื่น ๆ ไว้ด้วย เพราะหากไม่มีประตูจะทำให้ตะกอนหรือสิ่งอื่น ๆ ตกจมด้านหน้าฝายมากขึ้นและ

ไม่สามารถระบายน้ำจากโครงการชลประทานขนาดใหญ่หรือขนาดกลางลงไปช่วยพื้นที่ตอนล่างที่อยู่ไกลออกไปได้

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และระบบนิเวศ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และระบบนิเวศ เช่น การปลูกป่าชุมชนเพื่อเพิ่มปริมาณน้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติ รวมถึงขุดลอกแม่น้ำ คูคลอง หนอง บึง และแหล่งน้ำอื่น ๆ ที่ตื้นเขิน เพื่อเพิ่มปริมาณเก็บกักน้ำไว้ในฤดูแล้ง

5. จัดตั้งศูนย์บริการประชาชนในชุมชนแต่ละชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลอย่างแท้จริง โดยให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำชุมชน มีการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับประชาชน เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในการเตรียมการรองรับสถานการณ์ภัยแล้ง เช่น การใช้น้ำในการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และทำการประมง ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ในแต่ละฤดูกาล เพื่อลดความเสี่ยงการขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคและทำการเกษตรในพื้นที่

6. ส่งเสริมและรณรงค์การใช้พลังงานที่เป็นเชื้อเพลิงจากธรรมชาติ เช่น พลังงานทดแทน พลังงานทางเลือก พลังงานหมุนเวียน แทนการใช้เชื้อเพลิงที่มาจากฟอสซิล เพื่อลดการเกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ไปปิดกั้นชั้นบรรยากาศทำให้เกิดภาวะโลกร้อน

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีการเตรียมวางแผนการบริหารจัดการน้ำและแผนการเตรียมความพร้อมในการป้องกัน รวมถึงดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในช่วงฤดูแล้งอย่างต่อเนื่อง แต่สิ่งสำคัญคือ ประชาชนทุกคนยังขาดการตระหนักรู้และไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย หรือเกิดจากการกระทำของมนุษย์ที่ทำให้เกิดก๊าซเรือนกระจกที่เป็นต้นเหตุของการเกิดภาวะโลกร้อน และส่งผลให้เกิดปัญหาภัยแล้งขึ้น ดังนั้น หากทุกภาคส่วนร่วมกันใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าและการดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมก็จะสามารถช่วยป้องกันภาวะโลกร้อนและภัยแล้งได้

